

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 4. března 2025 ve věci č. 4326/18– *Girginova proti Bulharsku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně dospěl k závěru, že odepření přístupu novinářky k odůvodnění rozsudku, kterým byl bývalý ministr vnitra zproštěn obžaloby ze zneužití úřední moci v souvislosti s tajným sledováním, představovalo nepřiměřené omezení její svobody projevu. Bulharské právo současně neposkytovalo účinný prostředek obrany proti neposkytnutí rozhodnutí. Došlo tak k porušení článků 10 a 13 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka, novinářka online portálu o soudnictví, požádala o přístup k odůvodnění pravomocného rozsudku prvostupňového soudu, kterým byl bývalý ministr vnitra zproštěn obžaloby z umožnění nezákonného použití odposlechů. Trestní řízení bylo vedeno v neveřejném režimu kvůli popisu metod tajného sledování. Žádost stěžovatelky byla příslušným soudem zamítnuta s poukazem na to, že se jedná o utajované informace, v důsledku čehož rozsudek nebyl ani zveřejněn v databázi soudních rozhodnutí. V následném soudním přezkumu stěžovatelka neuspěla.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že nemožnost získat soudní rozhodnutí jí bránila vykonávat novinářskou práci a poskytovat veřejnosti informace o záležitosti významného veřejného zájmu.

a) K přijatelnosti

Soud potvrdil, že právo na informace, i když není v článku 10 Úmluvy uvedeno výslovně, může být podle tohoto ustanovení chráněno, pokud je přístup k informaci nezbytný pro výkon svobody projevu. Pro posouzení aplikovatelnosti článku 10 používá čtyři kritéria: účel žádosti, povaha informací, role žadatele a dostupnost informace (*Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, č. 18030/11, rozsudek velkého senátu ze dne 8. listopadu 2016, § 109).

i) Účel žádosti o informace

Žadatelka chtěla rozsudek pro svoji novinářskou práci (srov. *Mikiashvili a ostatní proti Gruzii*, č. 18865/11 a 51865/11, rozsudek ze dne 19. ledna 2021, § 51). Média jsou totiž jedním z hlavních kanálů, prostřednictvím kterých může široká veřejnost kontrolovat, zda soudy plní své povinnosti řádně a nestranně (*Prager a Oberschlick proti Rakousku*, č. 15974/90, rozsudek ze dne 26. dubna 1995, § 34.), a tím podporují dodržování zásad právního státu. Velmi důležitou roli mají v trestním řízení (*Dupuis a ostatní proti Francii*, č. 1914/02, rozsudek ze dne 7. června 2007, § 42).

(ii) Povaha požadovaných informací

Soud zdůraznil, že požadované informace se týkaly trestního řízení proti vysoce postavenému politikovi, a tedy věci značného veřejného zájmu (*Ekimdzhiiev a ostatní proti Bulharsku*, č. 70078/12, § 357, rozsudek ze dne 11. ledna 2022). Jelikož státní zástupce se rozhodl proti osvobozujícímu rozsudku neodvolat, bylo o to důležitější, aby veřejnost věděla, jak se soud s případem vypořádal (*Centrum pro demokracii a právní stát proti Ukrajině*, č. 75865/11, rozhodnutí ze dne 3. března 2020, § 52 *in fine*).

V obecnější rovině Soud poukázal na to, že byť se všechny soudní případy nutně netýkají záležitostí veřejného zájmu, není pochyb o tom, že odůvodnění jakéhokoliv soudního rozhodnutí přispívá k transparentnosti a odpovědnosti soudního systému (*Tatishvili proti Rusku*, č. 1509/02, rozsudek ze dne 22. února 2007, § 58 *in fine*). Odhaluje totiž způsob, jak daný soud přistoupil k otázkám vzneseným

příslušnou kauzou a jak je vyřešil, a tím představuje klíčovou záruku proti špatnému výkonu soudnictví. Zveřejňování soudních rozhodnutí je rovněž jedním z prostředků, jak udržet důvěru veřejnosti v soudnictví (*Fazliyski proti Bulharsku*, č. 40908/05, rozsudek ze dne 16. dubna 2013, § 64).

(iii) Role žadatele o informace

Stěžovatelka jako novinářka plní funkci „hlídacího psa“ společnosti. Informace chtěla za účelem výkonu své profesní činnosti (srov. *Mikiashvili a ostatní proti Gruzii*, cit. výše, § 49).

(iv) Zda byly informace připraveny a dostupné

Informace byly obsaženy v jediném dokumentu – rozsudku, byly tedy připravené a dostupné (*Bubon proti Rusku*, č. 63898/09, rozsudek ze dne 7. února 2017, § 42–44). To, že dokument bylo nutné upravit před jeho zveřejněním, nelze považovat za významnou překážku zveřejnění (*Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung proti Rakousku*, č. 39534/07, rozsudek ze dne 28. listopadu 2013, § 45).

Soud proto shledal, že se na případ vztahuje ochrana zaručená článkem 10 Úmluvy.

b) K odůvodnění

Soud připomněl, že omezení podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy musí být stanovené zákonem, sledovat legitimní cíl a být nezbytné v demokratické společnosti. Otázku zákonnosti namítaného zásahu ponechal v projednávané věci otevřenou. Jako legitimní cíl Soud uznal ochranu národní bezpečnosti. Co se týče nezbytnosti zásahu, Soud předně konstatoval, že zveřejňování soudních rozhodnutí je ještě důležitější u odůvodnění osvobozujícího rozsudku u vysoce postaveného politika stíhaného za závažnou trestnou činnost, a to vzhledem k potřebě přesvědčit veřejnost o tom, že trestní právo je uplatňováno nezávisle a nestranně. I když se věc týká otázek národní bezpečnosti a zahrnuje utajované informace, nelze ospravedlnit úplné utajení rozsudku. Existují způsoby, které umožňují zohlednit legitimní bezpečnostní zájmy a zároveň neznemožnit veřejnost soudních rozhodnutí – například publikování toliko části rozsudku, nebo jeho zveřejnění upravené podobě (*Raza proti Bulharsku*, č. 31465/08, rozsudek ze dne 11. února 2010, § 53). Daný soud tedy např. může rozdělit rozsudek na část veřejnou, která je přístupná všem, a část neveřejnou, k níž mají přístup pouze strany řízení, případně jejich zástupci, a která obsahuje části odůvodnění, jejichž zveřejnění by poškodilo zájmy národní bezpečnosti.

V projednávané věci nebylo prokázáno, že dotčený soud takto nemohl postupovat. Tím by dosáhl kýženého cíle, tj. utajení informací týkajících se metod tajného sledování, ale zároveň by stále mohl smysluplně vysvětlit, proč se rozhodl zprostit bývalého ministra vnitra obžaloby. Zvolené řešení – utajení celého rozsudku včetně všech důvodů pro zproštění ministra obžaloby – dle Soudu tedy nespadá do prostoru státu pro uvážení v této oblasti. Nebylo tudíž splněno kritérium nezbytnosti v demokratické společnosti, a tím došlo k porušení článku 10 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Stěžovatelka dále tvrdila, že neměla k dispozici účinný prostředek nápravy, jímž by mohla zpochybnit rozhodnutí o utajení rozsudku.

Soud připomněl, že článek 13 Úmluvy vyžaduje možnost účinného přezkumu tvrzeného porušení práv zaručených Úmluvou, tedy takového, který je skutečně schopný napravit porušení práv – a je tedy nejen formálně existující, ale i účinný v praxi, relevantní a přístupný (*Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung proti Rakousku*, cit. výše, § 54). Přezkumný orgán musí stížnost projednat v souladu s normami a zásadami vyplývajícími z judikatury Soudu (*Neshkov a ostatní proti Bulharsku*, č. 36925/10, rozsudek ze dne 27. ledna 2015, § 185–186). Když je podána stížnost podle článku 10 Úmluvy, musí orgány v přezkumu mimo jiné posoudit, zda byl zásah k dosažení legitimního cíle „nezbytný v demokratické společnosti“ (tamtéž, § 185).

V projednávané věci Soud shledal, že následný soudní přezkum namítaného zásahu nebyl dostatečný. Nejvyšší správní soud se sice zabýval otázkou, zda bylo nezbytné odepřít stěžovatelce přístup k

důvodům zproštění bývalého ministra obžaloby, učinil tak však zcela abstraktně, nikoli na základě konkrétní analýzy toho, zda text rozhodnutí obsahoval informace, jejichž zveřejnění by mohlo ohrozit národní bezpečnost, a zda by jakékoli kroky, které by nezahrnovaly úplné utajení těchto důvodů před veřejností, mohly riziku takové újmy předejít. Důvody zproštění obžaloby ministra nebyly obsaženy ve spisu, a Nejvyšší správní soud tak ani nemohl zvážit všechny okolnosti (*Times Newspapers Ltd a Kennedy proti Spojenému království*, č. 64367/14, rozhodnutí ze dne 13. listopadu 2018, § 107). Stěžovatelka tudíž neměla přístup k účinnému prostředku nápravy. Soud proto rozhodl, že došlo i k porušení článku 13 Úmluvy.

Bulharské právo sice umožňovalo podání opravného prostředku, ale bez záruky účasti dotčené strany. Stěžovatelka nemohla být vyslechnuta, uplatnit své námitky řízení (tamtéž, § 212), ani zpochybnit oprávněnost utajení.